

TIŠTĚNÉ NOVOVĚKÉ PRAMENY K POZNÁNÍ ŘEHOLNÍ KOMUNITY NA PŘÍKLADU BŘEVNOVSKO- BROUMOVSKÝCH BENEDIKTINŮ¹⁾

Eva VODOCHODSKÁ

Církevní řády, jejich řádové domy a řeholní komunity se od nepaměti stávají zájmem badatelů. Pozornost však v minulosti bývala soustředěna především na stavební vývoj jednotlivých klášterů, jejich výzdobu, umělecká díla a případně na řádovou historii. Nejinak tomu bylo i u studia dějin břevnovsko-broumovských benediktinů. Nejstarší práce pocházejí z pera jednotlivých řádových bratří, zároveň se jim věnují také další odborníci nejen z českých zemí.²⁾ Ačkoliv se již od 19. století objevují živo-

1) Článek byl vypracován v rámci projektu Specifického výzkumu Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové za rok 2018.

2) Zde např. Magnoaldus ZIEGELBAUER, *Epitome historica regii, liberi, exempti ... monasterii Brevnovienseis ulgo S. Margarethae, Coloniae 1740*; Hieronymus RŮŽIČKA, *Chronicon breve Břevnoviense et Braunense*, Praga 1845; také ediční zpracování téhož díla TÝŽ, *Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, Praha 2013; Laurentius WINTERA, *Die Benedictinerabtei Břevnov-Braunau in der Zeit der zwei ersten schlesischen Kriege 1740–1746*, Brünn 1889; Beda MENZEL, *Die Barockkunst unter den Äbten von Braunau*, Braunau 1937; Bonifác HOLUB, *Paměti farnosti u svaté Markěty v Břevnově a blízkého okolí*, Ondřej Koupil (ed.), Praha 2014; Milada VILÍMKOVÁ – Pavel PREISS, *Ve znamení břevna a říží: historický, kulturní a umělecký odkaz benediktinského opatství v Břevnově*, Praha 1989; Josef ŠRÁMEK, *Mezi normou, reformou a praxí proboštní benediktinských klášterů v Čechách a na Moravě ve středověku*, Olomouc 2016; TÝŽ, *Břevnovské opatství ve středověku: Břevnov, Rajhrad, Police nad Metují a Broumov*, Praha 2016; Martin MÁDL – Radka HEISLEROVÁ – Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVA – Štěpán VÁCHA, *Barokní nástěnná malba v českých zemích: benediktini*, Praha 2016; Andreas GAMERITH, *Die Klosterbibliothek von Broumov – eine ikonologische Analyse*, Konstantinove listy 12, 2019, č. 1, s. 116–128; Vincenc MAIWALD, *Geschichte der Abtei Břevnov-Braunau*, in: *Benediktinisches Leben in Böhmen, Mähren und Schlesien*, Warnsdorf 1929; Johannes HOFMANN (ed.), *Tausend Jahre Benediktiner in den Klöstern Břevnov, Braunau und Rohr*, St. Ottilien 1993.

topisecké studie o českých benediktinech častěji,³⁾ stále však existuje velmi malé množství prací věnujících se klášterní komunitě, jejímu chodu a životům samotných bratří.

Podobná problematika byla řešena v rámci grantového projektu *Postavení jednotlivce v řádových komunitách Čech a Moravy v raném novověku*, jehož výsledkem je bio-bibliografická databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku.⁴⁾ Nebylo však v silách projektu využít širší pramennou základnu pro ověření informací. Obdobná iniciativa existuje i pro rakouské řeholní domy skrze projekt *ProDomo*, jež online zpřístupňuje informace z katalogů jednotlivých klášterů.⁵⁾ Mimo samotnou databázi projekt nabízí také nejrůznější mapová rozhraní, která sledují vztahy mezi kláštery nebo místa, odkud řeholníci pocházeli, případně kde studovali. V jednotlivých rakouských kláštorech jsou také dodnes vydávány tzv. *Professbuchy*, které společně s dějinami kláštera uvádějí i přehled řeholníků a jejich stručné biografie.⁶⁾

3) Viz Beda Franz MENZEL, *Abt Othmar Daniel Zinke und die Ikonographie seiner Kirchen in Břevnov, Braunau, Wahlstatt*, St. Ottilien 1986; Vinzenz MAIWALD, *Augustin Hieronymus Seiffert Abt von Brevnov-Braunau (1652–1663)*, Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens 56, 1938, s. 387–400; Erhard MEISSNER, *Abt Johann Nepomuk Rotter – Wegbereiter einer neuen Zeit (1844–1886)*, Forchheim 1980; Stanislaus CHALOUPEK, *Dr. Johann Nep. Rotter, der 55. Abt der Benedictinerstifter Břevnov und Braunau, Braunau [s. a.]*; Anastáz OPASEK – Marie JIRÁSKOVÁ, *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*, Praha 2013; Anselm SKŘIVÁNEK, *Bonifác Holub OSB v břevnovsko-broumovském opatství na přelomu 19. a 20. století*, in: Ondřej Koupil (ed.), *Bonifác Holub: Paměti farnosti u sv. Markéty*, s. xiii–xx; Eva VODOCHODSKÁ, *P. Vincenc Maiwald, OSB (Fridolin Antonin Maiwald), (1862–1951)*, *Bohemiae Occidentalis historica* 4, 2018, č. 2, s. 81–90.

4) Nositelem grantového projektu *Postavení jednotlivce v řádových komunitách Čech a Moravy v raném novověku* (GA AV ČR, IAA800150902, 2009–2011) je Historický ústav AV ČR, jeho hlavním řešitelem je Kateřina Bobková-Valentová. *Historický ústav AV ČR, projekt Řeholníci* [online]. Dostupné z URL: <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/clpr51.htm>, [cit. 25. 5. 2019]. V rámci téhož projektu vznikla i studie, mapující řádové evidenční prameny pro jezuitu. Viz Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, *Jak vytvořit životopis jezuitu: Přehled řádových evidenčních pramenů, jejich dochovaní, dostupnost a vypovídací hodnota*, *Folia Historica Bohemica* 26, 2011, č. 2, s. 365–402.

5) Internetová databáze *ProDomo* je jedním z mnoha projektů mezinárodní organizace ICARUS a vznikla ve spolupráci s jednotlivými rakouskými opatstvími. *ProDomo* [online]. Dostupné z URL: <http://prodomo.icar-us.eu/?lang=en>, [cit. 25. 5. 2019].

6) Např. Pirmin LINDNER, *Professbuch der Benediktiner-Abtei St. Peter in Salzburg*, *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde* 46, 1906; Clemens Anton LASHOFER, *Professbuch des Benediktinerstiftes Göttsweig*,

Cílem této studie je představit tištěné novověké prameny, které mohou být využitelné při dalším bádání. Jsou demonstrovány na příkladu břevnovsko-broumovských benediktinů, avšak obdobné zdroje jsou dostupné také pro další řeholní řády. Vybrané dvojopatství bylo navíc unikátní ve své dvojjazyčné komunitě českých a německých řeholníků i ve vzdálenosti mezi oběma konventy.

Dějiny břevnovsko-broumovského opatství a formování kongregace

Dějiny českých benediktinů sahají do roku 993, kdy byl v Praze na Břevnově založen první mužský klášter v českých zemích.⁷⁾ Následně vznikla další proboštní po celých Čechách a Moravě, díky čemuž vznikla unikátní síť konventů. Opatství se v minulosti skládalo z těchto klášterů: Břevnov, Rajhrad, Police nad Metují, Broumov, Nezamyslice a Lehnické Pole – Wahlstadt.⁸⁾

Během husitských válek byl v roce 1420 břevnovský klášter vypleněn husitskými vojsky a tamější konvent se přesunul do východočeského Brou-

St. Ottilien 1983. Nebo Altman KELLNER, *Profesbuch des Stiftes Kremsmünster*, Kremsmünster 1968.

7) Tradičně přejímaný rok 993 je však novodobou historiografií zpochybňován, problematice založení kláštera a zakládacích listin, tzv. břevnovských falz, se věnuje celá řada historických a historicko-právních studií. Viz např. Václav HRUBÝ, *Falsa Břevnovská*, Český časopis historický 26, 1920, č. 1–4, s. 94–126; Petr KUBÍN, *Založil břevnovský klášter opravdu sv. Vojtěch?*, in: Markéta Jarošová – Radka Lomničková (edd.), *Ora et labora. Vybrané kapitoly z dějin a kultury benediktinského řádu*, Praha 2014, s. 27–40; David KALHOUS, *K otázce počátků břevnovského kláštera*, Časopis matice moravské (dále jen ČMM) 134, 2015, č. 1, s. 207–213; Josef ŠRÁMEK, *Co (ne)víme o raně středověkých dějinách břevnovského kláštera – a jak s tím naložit?*, ČMM 134, 2015, č. 1, s. 215–226.

8) Obdobně jako samotné založení břevnovského kláštera je mnohdy zpochybňován i tradiční výklad historie jednotlivých proboštní. Listiny, považované za falza, shrnuje Josef ŠRÁMEK, *Broumovská listinná falza a počátky osidlování Broumovska pohledem současného dějepisce*, in: Ondřej Koupil (ed.), Jeroným Růžička, *Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, Praha 2013, s. xxxiii–xliv. Založení broumovského a polického proboštní popisuje TYŽ, *Břevnovské opatství ve středověku*. Situaci na Moravě se věnuje např. Libor JAN, *Počátky benediktinů na Moravě a rajhradský klášter*, in: Libor Jan – Petr Obšusta (edd.), *Ve stopách sv. Benedikta. Sborník příspěvků z konference Středověké kláštery v zemích Koruny české konané ve dnech 24.–25. května 2001 v Třebíči*, Brno 2002, s. 19–27 nebo Dana ZAPLETALOVÁ, *Počátky rajhradského kláštera – monastické, nebo kolegiátní?*, Studia Mediaevalia Bohemica 8, 2016, č. 2, s. 219–245.

mová. Trvalým sídlem opatů se však Broumov stal zřejmě až během vlády Jiřího z Poděbrad (1458–1471).⁹⁾ Ve druhé polovině 16. století přicházely i na Broumovsko reformační myšlenky, kvůli nimž docházelo k mnoha vyostřeným sporům mezi klášterní vrchností a poddanými (zejména v době vlády opata Jana z Chotova). Ve své době se opat soustředil především na hospodářské záležitosti a méně dohlížel na duchovní život v kláštorech. Tento stav se výrazně zhoršil za jeho nástupce Martina „Korýtká“ Ratibořského z Pravdovic, v jehož době žili v Broumově pouze převor Jakub a tři duchovní.¹⁰⁾ V roce 1602 byl donucen abdikovat a hlavou čtyřklášterí se stal Wolfgang Zelender z Prošovic, do té doby převor kláštera sv. Jímmrama v Řezně. Jeho úkolem bylo znovu pozvednout duchovní morálku v kláštorech, a také snaha obnovit břevnovský konvent. V důsledku boje s broumovskými nekatolíky však musel z města odejít do exilu na Moravu.¹¹⁾

Po skočení třicetileté války, během rekatolizačního období, zažívalo Broumovsko obnovu a stavební ruch, ale i mnohá protivrchnostenská povstání.¹²⁾ Barokní přestavba klášterů probíhala zejména během vlády opatů Tomáše Sartoria (1663–1700) a Otmara Zinkeho (1700–1738). Díky Zinkeho spolupráci s Kryštofem a Kiliánem Ignácem Dientzenhoferovými byla také vystavěna i skupina barokních venkovských kostelů.¹³⁾ Polovina 18. století bývá hodnocena jako doba vrcholného rozkvětu břevnovsko-broumovského opatství.¹⁴⁾

V josefínském období zůstaly broumovský a břevnovský klášter zachovány, zrušen byl však polický konvent.¹⁵⁾ I přes zánik dalších klášterů, které sice nebyly přímo součástí břevnovsko-broumovského opatství, ale podléhaly mu dříve jako vizitátorovi, patřil dvojkláster stále k největším českým ře-

9) M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení břevna a růží*, s. 43–47.

10) Tamtéž, s. 50.

11) Dušan FOLTÝN, *Břevnovsko-broumovský klášter – živý svědek tisíce let českých dějin*, in: Ondřej Koupil (ed.), *Jeroným Růžička, Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, Praha 2013, s. xxviii.

12) K tématu např. Jaroslav ČECHURA, *Broumovská rebelie*, Praha 1997.

13) K barokní obnově klášterů viz Laurentius WINTERA, *Stift Braunau im Dienste der Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der katholischen Kirche in Böhmen*, in: Jahresbericht des öffentlichen Stifts-Obergymnasiums der Benediktiner zu Braunau in Böhmen, 1904 nebo Daniela ŠTĚRBOVÁ – Michal PATRNÝ, *Der immerwährende Kaiser Der Plan für die „Provinzkapitel“ in Braunau in dem sog. Dientzenhofer-Skizzenbuch*, *Umění* 62, 2014, č. 3, s. 240–250.

14) D. FOLTÝN, *Břevnovsko-broumovský klášter*, s. xxx.

15) M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení břevna a růží*, s. 108.

holním institucím.¹⁶⁾ Důležitosti se těšila i broumovská klášterní škola, jež byla v roce 1780 přeměněna na gymnázium.¹⁷⁾

Největší změny však břevnovsko-broumovské benediktiny potkaly ve 20. století. Následkem přičlenění Broumovska do Německé říše došlo v roce 1939 k rozdělení opatství na dva samostatné kláštery v Broumově a Břevnově.¹⁸⁾ Po ukončení 2. světové války museli téměř všichni broumovští benediktini opustit Československo – útočiště našli v bývalém augustinánském klášteře v bavorském Rohru. Klášteru přijelo pomoci několik amerických benediktinů českého původu z kláštera v Lisle, tato zahraniční pomoc však byla zmařena komunistickým režimem v roce 1948. O dva roky později došlo v Československu k tzv. Akci K, kdy byli během jediné noci řeholníci komunistickým režimem vyhnáni ze svých konventů a násilně převezeni do několika internačních táborů (mezi ně patřil i broumovský klášter). S některými řeholníky byly navíc vedeny vykonstruované procesy ve snaze zničit důvěryhodnost katolické církve.¹⁹⁾

Na rozdíl od některých dalších řádů (například dominikánů nebo jezuitů) jsou všechny benediktinské kláštery, respektive opatství, samostatné. Z praktických důvodů se však slučují do kongregací, v čele s předsedou (*praeses*). Vyšší právní formou je poté konfederace, v jejímž čele stojí opat primas, volený na dvanáct let, ten je zároveň opatem římské řádové koleje sv. Anselma. Benediktinská konfederace byla založena v roce 1893 a následně schválena papežem Lvem XIII. a jeho *Summum semper*.²⁰⁾

České benediktinské kláštery držely jistou sounáležitost již od prvopočátku. Prvním právním ujednáním byla provinční kapitula z roku 1631, kterou lze považovat za vznik České benediktinské kongregace.²¹⁾ Vzhledem k historickému vývoji nakonec došlo k jejímu zrušení a jednotlivé

16) Tamtéž; D. FOLTÝN, *Břevnovsko-broumovský klášter*, s. xxi.

17) K dějinám klášterního gymnázia viz zejm. Timoteus MATOUSCHEK, *Geschichte des Gymnasiums der Benediktiner in Braunau, zugleich ein Umriss der Gymnasial-Lehrverfassung seit 1775 in dem deutsch-slavischen Königreich und Ländern des Kaiserthumes Oesterreich*, Prag 1863; V. MAIWALD, *Geschichte des öffentlichen Stiftsgymnasiums in Braunau*, Wien und Leipzig 1912.

18) Heinrich GEYER, *Abt Dr. Dominik Prokop – 59. Abt von Břevnov-Braunau und 1. Abt von Braunau (1926–1969)*, in: J. Hofmann (ed.), *Tausend Jahre Benediktiner in den Klöstern Břevnov, Braunau und Rohr*, s. 627.

19) D. FOLTÝN, *Břevnovsko-broumovský klášter*, s. xxi–xxxii.

20) Antonín PODLAHA – Josef TUMPACH (edd.), *Český slovník bohovědný. Díl 2, Bascah – církevní rok*, Praha 1916, s. 105.

21) Johannes Nepomuk ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007, s. 43.

kláštery se v 90. letech 19. století včlenily do nově vznikajících kongregací. Břevnovsko-broumovské opatství se přidalo do rakouské kongregace Neposkvrněného početí Panny Marie. Situace se opět změnila po vzniku Československé republiky, kdy úzké vazby s Rakouskem měly být zprerhány na všech úrovních. K tomu došlo v roce 1930, když se rakouská benediktinská opatství sloučila v jednu kongregaci a břevnovsko-broumovské opatství se do ní již nepřidalo. Společně s rajhradským opatstvím bylo nově podřízeno přímo papežské kurii, vizitace prováděli opati ze Švýcarska.²²⁾

Situace se opět změnila po 2. světové válce, kdy došlo k založení slovanské kongregace *Congregatio S. Alberti*. Do ní byly sdruženy české kláštery Břevnov, Rajhrad, Emauzy, polský klášter v Lublinu a chorvatský Opatij.²³⁾ Broumov se do nově vzniklé kongregace přidat nemohl, protože většina řeholníků tamějšího německého konventu již byla v Rohru. Později byl tento klášter pod Slovanskou kongregaci díky snaze konfederace přidán, ale pouze formálně, jelikož samotný konvent nikdy stanovisko nezaujal. Situace se změnila až v roce 1969, kdy byl rohrský konvent na vlastní žádost podřízen přímo benediktinskému otcí primasovi. V roce 1984 se opatství začlenilo do Bavorské kongregace.²⁴⁾

Katalogy řeholníků OSB

Prvním z pramenů, který je zároveň nejmohutnějším a nejúplnějším, je ročenka *Nomina Vivorum et Defunctorum Professorum Fratrum Congregationis Bohemo-Moraviae Ordinis Sancti Patris Benedicti*. Katalog vycházel od 1. poloviny 18. století do počátku 20. století.²⁵⁾ Díky roční periodicitě (která však nebyla vždy dodržena) můžeme pramen považovat za nejrelevantnější a nejpřesnější. Každý ročník obsahuje informace zpětně za předchozí rok.

Na titulním listu se nachází název, který se v jednotlivých letech nepatrně liší,²⁶⁾ jeho součástí je také rok vydání, uvedený římskými číslicemi.

22) Tamtéž, s. 48.

23) Tamtéž, s. 46–47. K tématu také např. Philip HOFMEISTER, *Die Verfassung der ehemaligen böhmischen Benediktinerkongregation*, Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige 46, 1928, s. 23–48. K situaci 20. století např. H. GEYER, *Abt Dr. Dominik*, s. 613–634.

24) J. N. ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky*, s. 48.

25) Prozatím nejstarší dohledaný exemplář pochází z roku 1744 a je uložen v Národní knihovně v Praze, naopak nejnovějším nalezeným je katalog z roku 1901 ve Státním okresním archivu v Náchodě ve fondu Vincence Maiwaldy.

26) Např. název cca od roku 1803 byl *Catalogus coenobitarum ordinis S. Benedicti in Monasterio Brzevnoviensi coeterisque ad illud per Bohemiam*,

CATALOGUS
RELIGIOSORUM ORDINIS
S. P. BENEDICTI
INTRA ET EXTRA
ARCHISTERIUM BŘEVNOVIENSE
ET
MONASTERIUM BRAUNENSE
COMMORANTIUM.

ANNO DOMINI MDCCCLV.

PRAGAE.

TYPIS FRIDERICI ROHLÍČEK IN ARCHIEPISCOPALI SEMINARIO.

Obr. 1: Titulní list katalogu břevnovsko-broumovských benediktinů z roku 1855. Foto: Archiv autorky.

Nomen, Cognomen, Patria, Officium.	Nati- vitas.	Vesti- tio.	Profes- sio.	Ordina- tio.
Rev. P. Josephus Franc. Ser. Mixanek, Boh. Jaromir. Administrator Eccl. B. M. V. in monte albo.	1791. 3. Nov.	1811. 21. Dec.	1815. 1. Jan.	1815. 11. Aug.
Rev. P. Chrysostomus Wenc. Maleček, Boh. Podmokl. Administrator Cūratiae Počaplae.	1800. 4. Febr.	1821. 25. Oct.	1824. 19. April.	1826. 14. Aug.
Rev. P. Paulus Matthias Teyrovský, Boh. Pazov. Cooperator Břevnovii.	1816. 17. Oct.	1837. 22. Sept.	1840. 27. Sept.	1842. 31. Jul.
Rev. P. Fridericus Jos. Menzel, Boh. Qualisch. Cand. Doctor. Theologiae.	1828. 24. Aug.	1848. 30. Sept.	1851. 5. Oct.	1853. 31. Jul.
Rev. P. Fortunatus Franc. Ser. Khunt, Boh. Wildenschwert. Inspect. Culinae, Regens Chori figural et moderator juventutis.	1827. 24. Sept.	1848. 30. Sept.	1851. 5. Oct.	1853. 31. Jul.

Obr. 2: Formulář s biografickými údaji břevnovsko-broumovských benediktinů z roku 1855. Foto: Archiv autorky.

První strana je věnována opatovi břevnovsko-broumovského opatství, jež byl zároveň vizitátorem pro ostatní kláštery, a jeho biografickým údajům. Jsou zde uvedeny informace o jeho vzdělání a dosavadních řádových funkcích (*officiích*). V životopisných datech lze nalézt datum a místo narození, datum složení časných a slavných slibů, kněžského svěcení, datum opatské volby a ustanovení do úřadu.²⁷⁾

Kniha je dále členěna na jednotlivé konventy, nejpozději od roku 1803 vycházel katalog pouze pro břevnovsko-broumovské dvojklášteří. Od roku 1813, kdy došlo k povýšení rajhradského kláštera na opatství je nadále zmiňován pouze břevnovsko-broumovský konvent. Jednotlivé údaje o bratrích jsou poté obdobné jako u otce opata. Bratři jsou uvedeni hierarchicky dle jejich oficií, v případě stejného postavení (například bratři laici) jsou vedeni od nejstaršího po nejmladšího. Na konci svazku je připojen soupis bratrů, kteří v daném roce zemřeli. Od 2. poloviny 19. století se na prvních stranách začíná objevovat stručný nástin dějin břevnovského *archisteria*, jednotlivých filiálních klášterů a později i informace o jejich farnostech – ty jsou řazeny dle diecéze a vikariátu. Následuje chronologický soupis všech otců opatů, včetně data jejich opatské volby.

V průběhu vydávání katalogu se střídaly i tiskařské dílny, což mělo za následek změny vzhledu a typografické výzdoby jednotlivých ročníků, avšak samotný obsah zůstal téměř identický. Ročenka byla tištěna například v dílně u Františka Jeřábka, Václava Špinky, Synů Bohumila Haase, v tiskárně Rohlíček a Sievers nebo Karla Bellmanna.

Moraviam et Silesiam pertinentibus coenobiis, od r. 1821 *Catalogus coenobitarum ordinis S. Benedicti in, et extra monasterium Brzevnoviense, et Braunense commorantium*, od r. 1855 *Catalogus religiosorum ordinis S. P. Benedicti intra et extra archisterium Břevnoviense et monasterium Braunense commorantium* a od r. 1867 *Catalogus religiosorum sub regula S. P. Benedicti in archisterio Břevnoviensi et monasterio Braunaviensi atque extra eadem militantium*.

27) Uchazeč o vstup do řádu by měl absolvovat půlroční kandidátskou dobu, během které se seznamuje s prostředím a chodem kláštera, na toto období navazuje noviciát, který trvá nejméně rok. Během noviciátu kandidát studuje řeholi a připravuje se na život v klášteře. Po hlasování komunity může kandidát složit časné sliby, které se obnovují po dobu tří let. Během časných slibů získává kandidát řeholní jméno. Poté znovu řeholní komunita hlasuje, zdali může složit také věčné sliby (většinou se věčné sliby skládají ze slibů čistoty, chudoby, poslušnosti, slibu stálosti k danému řeholnímu domu a slibu změny mravů). Členy konventu jsou řádoví kněží a laičtí bratři (ti se dále dělí na bratry beze slibů a bratry laiky, kteří vykonali slavné sliby). Setkat se můžeme také s pojmem *clerici professi*, to jsou členové konventu, kteří již vykonali slavné sliby, ale stále studují teologii. Viz Milan BUBEN, *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. 2. díl, 2. svazek: Mnišské řády*, Praha 2004, s. 14.

Od poloviny 19. století bylo upouštěno od textového zápisu a nově se objevoval tabulkový zápis, v jehož důsledku byla typografická výzdoba minimalizována.

Tyto katalogy nebyly exkluzivitou benediktinů, sešity s obdobným vzhledem a informacemi vydávali také premonstráti, františkáni nebo cisterciáci v celé monarchii a v dalších evropských zemích.²⁸⁾

Přehled řeholníků byl také přivázán na konec direktáře²⁹⁾ *Directorium officii divini usibus monasteriorum Brževnoviensis et Braunensis ordinis S. P. Benedicti eorumque parochiarum*. Jejich soupis byl uveden pod názvem *Matricula Ven. Rev. Rel. Confratrum Břevnoveno-Braunensium O. S. B.* Zpočátku se jednalo pouze o jmenový přehled kněží, kleriků a noviců s uvedením jejich řádového oficia. Od 20. let začaly být znovu uváděny bližší informace o datu a místě narození a datech slibů – stejně jako dříve v řádovém katalogu. Na konci se nacházela statistická tabulka s údaji o počtu kněží, kleriků a noviců. Od roku 1918 se nově objevoval přehled bratří, kteří zemřeli od roku 1900. Od roku 1920 vycházel břevnovsko-broumovský direktář také pro rajhradské opatství, proto se v něm od tohoto roku nachází také přehled rajhradských benediktinů.

Katalogy kléru pražské arcidiecéze a královéhradecké diecéze

Dalším pramenem, který může částečně doplnit informace získané z ročenek benediktinů, je soubor katalogů kléru, především katalog pražského arcibiskupství (pro břevnovský konvent) a katalog hradeckého biskupství (pro konvent broumovský). Katalogy jsou hlavním pramenem pro období, ze kterých se nedochovaly (nebo nebyly vydávány) katalogy řeholní.

Catalogus universi cleri archi-dioecesanii forensis, seu extra Pragam habitantis, tedy katalog kléru pražské arcidiecéze, vycházel v letech 1741–1948 (pro starší období byly katalogy vedeny pouze ve formě rukopisů), katalog královéhradecké diecéze byl vydáván v období let 1751–1942. Oba katalogy

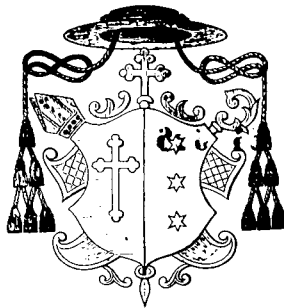
28) Např. *Syllabus Canonorum Regularium O.S.P. Augustini Congr. Later. Collegiatae Ecclesiae ad Sanctum Florianum in Austria Superiori Anno 1848*, Linz 1848; *Catalogus canonicorum regularium sacri et canonici ordinis premonstratensis in caes. reg. ditionibus Austriacis: editus ineunte anno 1837*, Praze 1837; *Catalogus Ordinis Fratrum Minorum Sancti Patris Francisci capuccinorum Almae Provinciae Cechoslovacae dispositus Mense Octobri 1935*, Praze 1935.

29) *Direktorium, direktář*, je církví vydaný řád liturgického roku. Direktorář v minulosti vydávali biskupové pro jednotlivá biskupství, pro řády a řeholní společnosti byl vydáván představeným – opatem nebo provinciálem. Více viz Antonín PODLAHA (ed.), *Český slovník bohovědný. Díl 3, Církevní řády – Ezzo*, Praha 1926. s. 525.

CATALOGUS
VENERABILIS CLERI
SÆCULARIS ET REGULARIS
DIOECESIOS REGINAE-HRADECENSIS

PRO ANNO
DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

1889.

Prima Oct. anni 1888 prelo commissus.

Reginae-Hradecii 1889.

Sumptibus Reverendissimi Ep. Consistorii. — Typis Ladislai Pospíšil.

Obr. 3: Titulní list Katalogu kléru královéhradecké diecéze z roku 1889.
Foto: Archiv autorky.

b) Teutobrod (Německý Brod).

- P. *Hermanus Fr. Kratochvíl*, Prof. gymn., Boh. Chuchle, n. 21. Febr. 1842, p. 23. Sept. 1867, o. 25. Jul. 1868.
- P. *Augustinus Joan. Duffek*, AA. LL. et Phil. Doct. Cand., Prof. gym., Mor. Mag. Bíteš, n. 12. Oct. 1844, p. 28. Sept. 1867, o. 25. Jul. 1868.
- P. *Jul. Henric. Křepinský*, Prof. Relig. in gym. Teutobrod., Boh. Německý Brod., n. 25. Mart. 1844, p. 28. Sept. 1867, o. 25. Jul. 1868.
- P. *Theophil. Venc. Oliva*, Catech. Sch. civ. et nat., ut sup. p. 194, 1.

Monasterium Ordinis S. Benedicti. Braunau (Broumov).

Reverendissimus, Amplissimus, Perillustris ac Eximius Dominus *Brano HERN. Čtvrtečka*, Abbas, ut supra pag. 11.

- RR. P. *Victor Ant. Muničák*, Ep. Consist. Consil. ad hon., Ep. Notar., Prior, ut supra, pag. 11.
- P. *Donacenta Oddo. Petr.*, Ep. Notar., Subprior, Catech. Schol. civ. et nat., Regenschori et Rectorarius, ut supra pag. 39, N. 1.
- RR. P. *Timotheus Ant. Matoušek*, Ep. Consist. Consil. et Assessor, ut supra pag. 11.
- RR. *Benedictus Joan. Klouček*, Ep. Consist. Consil. ad hon., ut supra pag. 12.
- P. *Jacobus Joan. Lenk*, Adm. Par. Ruppertsdorf., Dec. p., ut supra pag. 41, N. 7.
- P. *Gothardus Thom. Schupp*, Adm. Par. Polic., ut supra pag. 145, N. 10.
- P. *Beda Guil. Zacher*, Adm. Par. Märzdorf., ut supra pag. 40, N. 4.
- P. *Magnus Aug. Werner*, Adm. Par. Wernersdorf., ut supra pag. 40, N. 3.
- P. *Gregorius Ign. Wagner*, Ep. Notar., Præf. eul. et Aconnod. hospitum. Boh. Jaroměř., n. 12. Jan. 1831, p. 7. Oct. 1855, o. 3. Aug. 1856.
- P. *Robertus Hr. Riedel*, e. r. supremi consilii pro reb. schol. in Moravia m., e. r. Inspector gym. real., aurea cruce e. corona decor., Boh. Ruppertsdorf., n. 2. Febr. 1838, p. 12. Oct. 1862, o. Aug. 1863. (Degit Brunae.)
- P. *Poncratius Jos. Drechsel*, Admin. Par. Schöbnau, ut supra pag. 42, N. 6.
- P. *Christinus Pfodek*, Adm. Par. Metličan., ut supra p. 151, 11.
- P. *Oddo Joan. Pospíšil*, Provisor, Boh. Pefimov., n. 18. Maji 1838, p. 8. Dec. 1863, o. 31. Jul. 1864.
- P. *Pius Joan. Čtvrtečka*, Prof. gym. et Inspector Domicii Polic., ut supra pag. 145, 10.
- P. *Hugo Jos. Trauermann*, Catech. in e. r. gym. inf. Braunee, ut supra pag. 39, N. 1.

- P. *Georgius Ign. Walsch*, Dir. gymn. prov., Boh. Vet. Kognie, n. 1. Febr. 1843, p. 28. Sept. 1868, o. 25. Jul. 1869.
- P. *Clemens Jos. Košťál*, Prof. gymn., Boh. Soběslav., n. 11. Mart. 1844, p. 28. Sept. 1868, o. 25. Jul. 1869.
- P. *Gerardus Jos. Pospíšil*, Adm. Par. Orlovie in Silesia, Boh. Králupy, n. 6. Sept. 1845, p. 5. Dec. 1869, o. 10. Jul. 1870.
- P. *Bernardus Ed. Kleemann*, Adm. Par. Wernersdorf., ut supra pag. 43, N. 11.
- P. *Anselmus Venc. Hofmann*, Prof. gymn. Boh. Skalka, n. 14. Oct. 1844 p. 5. Oct. 1873, o. 14. Jul. 1872.
- P. *Isidor. Jos. Vondráček*, Prof. gymn., Præf. Sacrist. et Ceremon. Abb., Boh. Litobov., n. 19. Jul. 1848, p. Oct. 1873 o. 19. Jul. 1874.
- P. *Meth. C. Laudin*, Adm. Par. Machov., ut supra pag. 144, 8.
- P. *Stanislavus Venc. Chaloupka*, Prof. gymn. et Bibliothecar., Boh. Skalic., n. 21. Aug. 1851, p. 16. Oct. 1875, o. 16. Jul. 1876.
- P. *Adalbertus Ant. Křivka*, Capellanus Braunee, ut supra pag. 39, N. 1.
- P. *Benno Joan. B. Christoph*, Coop. Braunee, ut supra pag. 39, N. 1.
- P. *Ajolanus Aug. Treutler*, Catech. Schol. civ. Braunee, ut supra pag. 39, N. 1.
- P. *Agilius Ant. Kmúček*, Coop. Polic., ut supra pag. 145, N. 10.
- P. *Ludovicus H. Christoph*, Cand. Prof. Gymn., Boh. Trutnov., n. 22. Febr. 1858, p. 28. Sept. 1880, o. 21. April. 1881.
- P. *Ataurus Aug. Riedel*, Cap. Wernersdorf., ut supra pag. 43, N. 11.
- P. *Androsius Venc. Kozler*, Cap. Polic., ut supra pag. N. 145, 10.
- P. *Aemilianus Itemes*, Coop. Orlovie in Silesia, Boh. Ohnišov., n. 20. Dec. 1860, p. 28. Sept. 1885, o. 29. Jun. 1886.
- P. *Alestin Jos. Salfický*, Cap. Polic., ut supra pag. 145, 10.
- P. *Meinradus Guilelm. Rotter*, Cap. Märzdorf., ut supra pag. 40, 4.
- P. *Laurentius Joan. Wintera*, Boh. Náchod., n. 8. Jan. 1864, p. 6. Jan. 1888, o. 5. Jul. 1888.
- P. *Pidgen. Fr. Kunt*, Coop. Metličan., ut supra pag. 151, 11.

Collegium Patrum Piarum Scholarum.

a) Litomyšl (Leitomyšelsch).

- R. P. *Cyrillus Venc. Bernat*, Ep. Notar., Rector Collegii, Prof. in e. r. Gymn. emer. Magist. cal-

Obr. 4: Soupis broumovských benediktinů v Katalogu kléru královéhradecké diecéze z roku 1889. Foto: Archiv autorky.

vycházely nejprve do roku 1772 jako součást kalendáře *D.T.O.M.A novum calendarium pragense pro anno reparatae slutis humanae...*, poté jako soubor katalogů (společně se soupisy pro litoměřickou a českobudějovickou diecézi).³⁰⁾ Od roku 1823 byly jednotlivé katalogy vydávány samostatně, pro hradeckou diecézi byl poprvé vytištěn tiskárnou Františka Pospíšila.³¹⁾

Soupisy bývaly vedeny nejprve ve formě rukopisů, až později byly vydávány tiskem. Dle Vladimíra Koronthályho³²⁾ se jedná o pomůcku, kterou pro své účely vytvářely samotné diecéze pouze z vlastní potřeby pro praxi vynucenou evidenci. Smyslem rukopisných seznamů a tištěných katalogů bylo původně informovat představitele diecéze o jejím stavu. Jelikož se jedná primárně o neveřejný pramen, můžeme předpokládat výraznou autenticitu a věrohodnost obsažených údajů. Navíc i samotné osobní údaje byly zřejmě čerpány z ověřených zdrojů (například z osobních dokumentů, případně zápisů v matričních knihách), měly by být tedy správné.³³⁾

Tato úřední pomůcka přinášela přehled a informace o personálním obsazení diecézí, farností, řeholních domů a řeholnicích (a řeholnicích) diecéze. Do poloviny 19. století jsou však v katalogích uvedeni pouze řeholníci, kteří měli kněžské svěcení a byli vedeni jako duchovní inkorporované farnosti (především tedy děkani, faráři a kooperátoři). Poté (do roku 1945) katalogy obsahují také soupisy řeholních domů a informace o členech jejich konventů. Samotné kláštery jsou uspořádány dle jednotlivých řádů, uvnitř daného konventu nejprve hierarchicky dle officia v řádu a zároveň chronologicky dle roku složení věčných slibů. U benediktinů bývají rozlišovány čtyři kategorie – opat, kněží (*monachi sacerdotes*), klerikové (*clerici*) a laičtí bratři (*fratres conversi*). Užitečnou částí je jmenný rejstřík všech duchovních, řazených abecedně dle příjmení. Katalogy končí soupisem kněží, kteří zemřeli v daném roce.

Jazyk katalogů je výhradně latinský, a to včetně řeholních, křestních a místních jmen. Výjimkou jsou katalogy kléru pražské arcidiecéze z let

30) Katalogům kléru pražského arcibiskupství se podrobněji věnuje Vladimír Koronthály ve své bakalářské práci *Správa pražské arcidiecéze v letech 1913–2006 ve světle katalogů kléru*, stručně také Josef Peterka v příručce *Cesta k rodinným kořenům*. Viz Vladimír KORONTHÁLY, *Správa pražské arcidiecéze v letech 1913–2006 ve světle katalogů kléru*, bakalářská práce, Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2008; Josef PETERKA, *Cesta k rodinným kořenům. Praktická příručka občanské genealogie*, Praha 2006, s. 16–17.

31) Tiskárna Jana (Hostivítá) Pospíšila a jeho následovníků tiskla královéhradecké diecézní katalogy do r. 1894, poté pořizovala tisk diecéze samotná skrze biskupskou tiskárnu v Hradci Králové.

32) V. KORONTHÁLY, *Správa pražské arcidiecéze*, s. 10.

33) Tamtéž, s. 17–18.

1945 a 1948. Zatímco první katalog vyšel v německém jazyce, druhý byl vydán v češtině, pouze řeholní jména zůstala v latině.

Publikace o břevnovsko-broumovské komunitě

Mimo těchto periodických časopisů/ročenek popisují personální stav břevnovsko-broumovského opatství také dvě knihy. Rukopis a tisk obsahují informace o členech břevnovsko-broumovské komunity od prvopočátků opatství do poloviny 20. století.

Tiskem byla v roce 1888 vydána kniha *Memoria Abbatum et Fratrum monasteriorum Břevnoviensis et Braunensis ord. S. P. Benedicti in Domino Defunctorum*,³⁴⁾ která je edicí rukopisu *Fratres O. S. P. B. Břevnoveno-Braunenses*.³⁵⁾ Ten psali postupně tři benediktini – P. Romuald Schramm, P. Laurentius Wintera a P. Vincenc Maiwald.³⁶⁾ P. Romuald Schramm vytvořil soupis břevnovsko-broumovských benediktinů od dob sv. Vojtěcha Slavníkovce až k bratřím, kteří složili profesní sliby v roce 1865. Zřejmě pro své jiné povinnosti přenechal pokračování P. L. Winterovi, kterého v roce 1912 vystřídal P. V. Maiwald. Ten v knize pokračoval až do roku 1950 a zároveň revidoval a doplňoval zápisy svých předchůdců na základě matričních knih a dalších pramenů. Jedná se tedy o nejucelenější a zároveň zřejmě nejdůvěryhodnější existující soupis členů břevnovsko-broumovského konventu.

První část rukopisu je psaná souvislým textem, od 17. století se s přibývajícím informacemi objevuje tabulkový formát zápisu. Benediktini jsou v rukopisu nejprve řazeni chronologicky dle data úmrtí, poté od strany 41 dle data jejich časných slibů, tedy vstupu do řádu. Zároveň jsou na základě tohoto data rozděleni do období úřadů jednotlivých opatů.

Knihu k tisku zřejmě připravil P. Schramm a vyšla ve dvou vydáních (1866, 1888). Oproti rukopisu jsou v knize bratři zapisováni výhradně chronologicky dle data úmrtí (v zápisech před polovinou 17. století dle data pohřbu).

34) *Memoria Abbatum et Fratrum monasteriorum Břevnoviensis et Braunensis ord. S. P. Benedicti in Domino Defunctorum*, Pragae 1888.

35) Státní okresní archiv Náchod (dále jen SOKA Náchod), fond Vincenc Maiwald, inv. č. 5, kn. M17, *Fratres O. S. P. B. Břevnoveno-Braunenses*.

36) Romuald Josef Schramm (1833–1902) byl břevnovským převorem a novicmistrem; Laurentius Jan Wintera (1864–1914) vyučoval na klášterním gymnáziu v Broumově, proslavil se pro svá vědecká díla, věnující se historii a vlastivědě Broumovska a dějinám benediktinského řádu; Vincenc Fridolin Maiwald (1862–1951) byl knihovníkem klášterní knihovny, ředitelem klášterního gymnázia a významným botanikem a historikem.

Benediktinské ročenky – celosvětové přehledy

Vedle katalogů řeholníků, které vydávala jednotlivá opatství, začali benediktini ve 2. polovině 19. století vydávat také celosvětové schematismy. Stejně jako katalogy kléru, i tyto přehledy mohou suplovat primární pramen pro období, ze kterého se buď nedochoval, nebo v daném roce vůbec nebyl vydán.

Jednou z těchto publikací je *Album Benedictinum*, jež vyšlo v letech 1869 a 1880 v klášteře sv. Vincenta v Pensylvánii. Informace pro rok 1869³⁷⁾ sesbíral a tisk editoval P. Eduard Hipeli O.S.B, předseda americko-kasinské kongregace.

Katalog obsahuje předmluvu v latinském jazyce. Struktura knihy je hierarchická, nejprve jsou uvedeny informace o nejvýznamnějších osobnostech (pro každého samostatná strana) – první strana náleží papežovi,³⁸⁾ dále pak benediktinskému kardinálu-biskupovi, kardinálu-knězi a benediktinským biskupům a arcibiskupům (včetně údajů o letech narození a datu volby biskupem, případně arcibiskupem). Na konci tohoto oddílu následuje soupis zemřelých biskupů a arcibiskupů od roku 1844.

Další částí je soupis jednotlivých kongregací. U každé z nich je ve stručnosti uvedena její historie a za ní následuje přehled příslušných řeholních domů. V rámci každého domu jsou opět popsány jeho dějiny a přehled řeholníků s jejich osobními údaji – převážně stejnými jako v případě katalogů břevnovsko-broumovských benediktinů. Je zde uveden titul, řeholní a křestní jméno, příjmení, řádová funkce, místo a datum narození a data časných a slavných slibů. Závěrem jsou u jednotlivých klášterů poznámky – například přehled provozovaných škol, počet spravovaných farností atp. U některých kongregací je uvedeno informací mnohem méně, zřejmě z důvodu neúplně vyplněných seznamů, které pro účely katalogu vypracovali pověřenci jednotlivých kongregací.

Ročník 1880 sestavil Bonifác Wimmer, opat kláštera sv. Vincenta. Struktura a obsah katalogu zůstávají stejné, nově se u jednotlivých klášterů objevují soupisy zemřelých bratří (zpravidla od roku 1866).

Na tyto dvě publikace, které měly za cíl shromážďovat informace o konventech a řeholnicích na celém světě, navazuje *SS. Patriarchae Benedicti*

37) Eduardus HIPELIUS (ed.), *Album benedictinum seu catalogus exhibens seriem sacrorum antistitum ac monachorum hoc superiori biennio ad ordinem S. P. Benedicti pertinentium, Monastico s. Vincentii in Pennsylvania*, Pennsylvania 1869.

38) V té době se jednalo o Pia IX., během jehož pontifikátu vznikly americko-kasinská, bavorská a rakouská kongregace benediktinských opatství, a v roce 1880 o papeže Lva XIII.

Familiea Confoederatae: catalogus monasteriorum O.S.B. Tyto katalogy jsou vydávány nakladatelstvím sv. Anselma v Římě od roku 1894. Publikace vychází v nepravidelných intervalech přibližně každých pět let.³⁹⁾ Periodicita pravděpodobně vychází z ustanovení papeže Lva XIII., vydaného při příležitosti založení konfederace – dle něho musí konfederace podávat každých pět let zprávu o stavu klášterů.⁴⁰⁾ Tento schematismus, podobně jako výše uvedené *Alba benedictina*, podává informace o složení řeholních komunit v závislosti na kongregaci. Výtisk z roku 2015 (22. ročník) obsahuje předmluvu v nejrozšířenějších světových jazycích – německém, anglickém italském, francouzském a španělském.

První strana je věnovaná opatu primasovi benediktinské konfederace, který je zároveň opatem primaciálního opatství u sv. Anselma v Římě. Informace jsou obdobné jako u předchozích pramenů (datum a místo narození, profese, ordinace, benedikce, zvolení opatem a opatem primasem, případně znovuzvolení). Na této straně lze nalézt přehled všech opatů primasů od roku 1893, tedy od vzniku benediktinské konfederace. Mimo výše uvedené je zde uvedeno také datum a místo úmrtí zemřelých opatů primasů. Následují údaje o řeholnících na postech arcibiskupů a biskupů – kromě jejich osobních údajů jsou zde připojeny také kontakty na jednotlivé úřady. Po této úvodní straně se objevuje schematismus benediktinských kongregací a samotných opatství. Prvním v pořadí je opatství sv. Anselma v Římě, u něho je stručně popsána historie mezinárodní koleje sv. Anselma de Urbe, informace o opatu primasovi, kontakty a přehled členů opatské kurie, mezinárodního kolegia a řeholníků, působících na pedagogickém institutu *Potificum Athenaeum S. Anselmi (Anselmianum)*. Následují informace o benediktinských organizacích *Alliance inter-monasteres (A.I.M)*, *Monastic interreligious dialogue (M.I.D)* a *The internation commission on benedictine education (ICBE)*.

Další kláštery jsou v knize řazeny dle příslušnosti do jednotlivých kongregací. U každé z nich je popsán její vznik a uvedeny informace o předsedovi kongregace, členech konsilia, kontakty, statistické údaje a přehled klášterů, které do ní spadají. U každého opatství je možné nalézt jeho řeholníky s osobními údaji a nekrologium. Pro další výzkum jsou využitelné zejména statistické údaje, které uvádějí počet řeholníků v jednotlivých

39) Katalog vyšel v letech 1894, 1898, 1905, 1910, 1920, 1925, 1931, 1935, 1950, 1955, 1961, 1965, 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015.

40) A. PODLAHA – J. TUMPACH (edd.), *Český slovník bohovědný. Díl 2*, s. 105.

provinciích dle jejich řeholního postavení. Na posledních stranách katalogu je vypracován jmenný a místní rejstřík.

Rukopisné prameny

Mimo tyto tištěné prameny je nezbytné uvést další archiválie rukopisné povahy, které by při případném studiu břevnovsko-broumovského konventu neměly být opomenuty. Největší pramenná základna se nachází v Národním archivu ve fondu Řádový archiv benediktinů – Břevnov. Nemalé množství archiválií lze nalézt ve Státním okresním archivu v Náchodě ve fondu benediktinského klášterního gymnázia v Broumově nebo v osobních fondech benediktinů (zejména ve fondu výše zmíněného P. Vincence Maiwalda), nebo v Archivu Památníku národního písemnictví. Další prameny lze nalézt také v Moravském zemském archivu, ve fondu Benediktini Rajhrad, v Národním archivu ve fondu Archiv pražského arcibiskupství nebo ve Státním okresním archivu v Hradci Králové ve fondu Biskupská konzistoř.

Schematické povahy jsou především nekrologia nebo řádové matriky.⁴¹⁾ Prameny osobní povahy jsou například v agendách vedených k žádostem o vstup do řádu, ke skládání slavných slibů, v pozůstalosti členů řádu nebo ve spisech vedených při opuštění řádu.⁴²⁾ Základními prameny pro bližší poznání jednotlivých benediktinů stále zůstávají personální spisy,⁴³⁾ obsahující především osobní dokumenty (křestní listy, vysvědčení, osvědčení), případně rukopisy jejich vědeckých prací nebo přednášek.

Neopomenutelným typem pramene jsou i diaria, tj. deníky, břevnovsko-broumovských opatů. Například diarium opata Fridricha Grundtmanna (opatem v letech 1752–1772),⁴⁴⁾ opata Štěpána Rautenstraucha (1734–1785),⁴⁵⁾ Jana Nepomuka Rottera (1807–1886)⁴⁶⁾ nebo soubor klášterních

41) Např. Národní archiv Praha (dále NA), Řádový archiv benediktinů – Břevnov (dále ŘBB), inv. č. 118, *Matricula confratrum qui ordinem S. P. Benedicti in archisterio Břevnov, ad St. Marg. Simulque in Monasterio Braunensii...*; Tamtéž, inv. č. 122, *Piae memoriae Fratrum ex universa Familia Benedictinorum defunctorum ab anno 1887*; Tamtéž, inv. č. 120, *Necrologium seu memoriale moruorum fratrum ac benefactorum orinis S. Benedicti*.

42) Zde zejména tamtéž, kt. 295 a 296 (Žádosti o přijetí do řádu, skládání slavných slibů, vystupování z řádu, pozůstalosti členů řádu, seznamy členů řádu, jejich vojenské záležitosti, noviciát, statuta aj).

43) Především tamtéž, kt. 300–312; SOKA Náchod, fond Benediktinské gymnasium Broumov, kt. 2 a 3, *Osobní spisy profesorů*.

44) NA, ŘBB, inv. č. 57, *Diarium Friderici Abbatis*.

45) NA, ŘBB, inv. č. 88 a 89, *Diarium privatum I., II.*

46) NA, ŘBB, inv. č. 134, *Diarium 2*.

diárií z let 1674–1914.⁴⁷⁾ Důležité informace pro seznámení se s kontextem jsou také v pamětních knihách jednotlivých klášterů.⁴⁸⁾

Závěrem

Cílem této statě bylo přinést přehled tištěných novověkých pramenů schematické povahy, které byly představeny na příkladu břevnovsko-broumovského opatství. V obdobné formě se však prameny dochovaly i pro další konventy napříč řeholními řády nebo pro diecéze v celém světě nejčastěji od 18. do 21. století. Z tohoto důvodu se jedná o výborný komparační materiál, který zatím zůstává badateli téměř nevyužitý.

Lze předpokládat, že tyto schematismy vznikly nejprve pro vlastní potřebu řádu – především za účelem evidence jeho členů nebo z potřeby diecéze sledovat stav jejich duchovních, farností a tak podobně. Většina z těchto pramenů byla vytvořena na základě aktuálních podkladů od zástupců řádů a diecézí a vzhledem k jejich původnímu využití je můžeme považovat za věrohodné.

Výše uvedené prameny mohou po důkladné analýze a komparaci s dalším archivním materiálem a literaturou přinést zcela nové informace o vývoji jednotlivých konventů a složení řeholní komunity. Na jejich základě je možné přiblížit některé údaje, například věk při vstupu do řádu, sociální a lokální původ bratří, jejich migrace napříč konventy nebo další statistické informace o konventu. Zároveň mohou poskytnout nové poznatky o obsazování jednotlivých oficií uvnitř kláštera – například z pohledu vzdělání, věku nebo dosavadních zkušeností z jiných úřadů.

Díky celosvětovým ročenkám je možné výše uvedené aspekty komparovat s dalšími benediktinskými kláštery bez regionálního omezení. Zároveň v nich můžeme sledovat vznik a vývoj jednotlivých kongregací a následně provádět jejich komparaci (s přihlédnutím na regionální zvláštnosti).

47) NA, ŘBB, inv. č. 125–133, *Diarium Monasterii Brzev.*

48) Mezi pamětní knihy patří např. tamtéž, inv. č. 13, *Gedenkenbuch des Benediktiner Stiftes Braunau*; tamtéž, inv. č. 148–150, [*Dějiny kláštera břevnovského a broumovského...*].

PRINTED SOURCES PROVIDING INSIGHTS INTO MONASTIC COMMUNITIES – THE EXAMPLE OF THE BŘEVNOV-BROUMOV BENEDICTINES

The history of monasteries has always been a popular subject among historians, and not only those from monastic communities. However, relatively few works have focused on the functioning of monasteries and on biographies of individual monks. The aim of this study is to present printed sources from the modern era that provide insights into monastic communities, taking the Břevnov-Broumov Benedictines as an example.

The study focuses on the yearbook *Catalogus coenobitarum ordinis S. Benedicti in Monasterio Brzevnoviensi coeterisque ad illud per Bohemiam, Moraviam et Silesiam pertinentibus coenobiis*, the catalogues of clergy from the Prague and Hradec Králové dioceses, the manuscript and edited version of *Memoria Abbatum et Fratrum monasteriorum Břevnoviensis et Braunensis ord. S. P. Benedicti in Domino Defunctorum*, and the international Benedictine yearbooks *Album Benedictinum* and *SS. Patriarchae Benedicti Familia Confoederatae: catalogus monasteriorum O.S.B.* The study also mentions surviving manuscript sources which would be of use to research – especially the matricular lists of members of the order, diaries, obituaries, and personal papers of Benedictine monks.

If subjected to a detailed analysis and compared with other archive materials and literature, the above-mentioned sources have the potential to provide new information on the development of the Břevnov-Broumov Benedictine monastery and the composition of its community. The sources could give insights into the ages at which its members entered the order, their social and geographical origins, their migration from one monastery to another, and other statistical information on the community. They may also potentially offer insights into the holders of individual offices within the monastery – e. g. in terms of their education, age, or previous experiences holding other offices. Similar sources also exist for other monastic orders in Europe.